

ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΕΝΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ

**Τα
μυστικά
της πόλης**

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΕΝΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα:

«Τα μυστικά της πόλης. Ταξιδεύοντας στον χώρο και τον χρόνο της Θεσσαλονίκης»

Γενικός συντονισμός:

Ελισάβετ Τσιγαρίδα, αναπληρώτρια προϊσταμένη
Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης

Γενική επιμέλεια:

Γιάννης Καρλιάμπας, αρχαιολόγος – μουσειολόγος

**Κείμενα, σχεδιασμός εκπαιδευτικών δράσεων,
επιμέλεια εντύπου:**

Κάτια Κωστή, αρχαιολόγος - μουσειολόγος

Εικονογράφηση: Αλέκος Παπαδάτος

Γραφιστικός σχεδιασμός: Νίκος Βαλασιάδης

Παραγωγή εντύπου: ΚΕΘΕΑ ΣΧΗΜΑ & ΧΡΩΜΑ

Copyright 2023

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης
Επταπύργιο, Θεσσαλονίκη, Τ.Κ. 54003
E-mail: eforoth@culture.gr

ISBN: 978-960-89373-8-3

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή

Με μια σύντομη περιήγηση θα μάθουμε μικρές ιστορίες για την πόλη και θα γνωρίσουμε κάποιες άγνωστες πτυχές της.

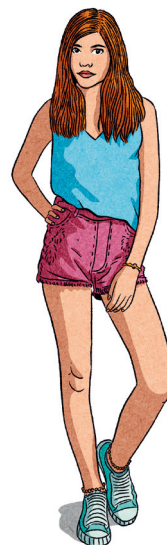
Στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας στη Θεσσαλονίκη οι κάτοικοι της πόλης ανάλογα με το θρήσκευμά τους ζούσαν σε κοινότητες γύρω από ένα κέντρο λατρείας, μια εκκλησία, ένα τζαμί ή μια συναγωγή. Οι περισσότερες από τις παλιές εκκλησίες είχαν μετατραπεί σε τζαμιά. Έτσι, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, ανακαινίστηκαν κάποιες παλιότερες και χτίστηκαν κάποιες νέες εκκλησίες.

Πιο απλές στη μορφή τους από τις βυζαντινές, οι «μεταβυζαντινές» εκκλησίες έχουν το δικό τους χαρακτήρα με όμορφα τέμπλα και εικόνες. Ήταν η καρδιά των χριστιανικών συνοικιών και καθεμιά έχει τις δική της μικρή ή μεγάλη ιστορία και τα μυστικά της. Κάποιες από αυτές τις συνα-

ντούμε σε κεντρικά σημεία της πόλης και κάποιες σε απόμερες γωνιές.

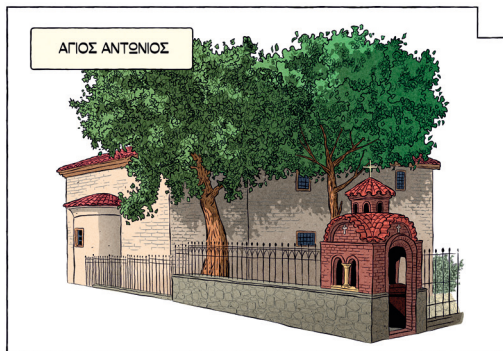
Αυτά και πολλά άλλα θα τα μάθουμε ανακαλύπτοντας «τα μυστικά της πόλης».

ΤΙ ΛΕΣ; ΠΑΜΕ ΝΑ
ΑΝΑΚΑΛΥΨΟΥΜΕ ΤΑ
ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΥ-
ΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;

ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ ΙΔΕΑ!

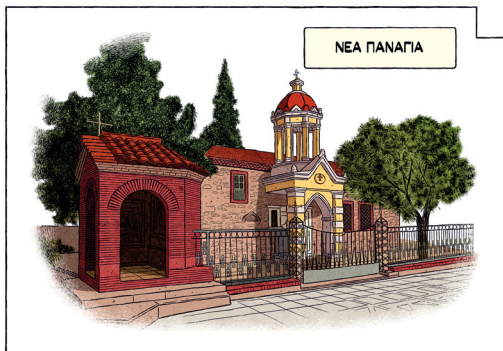
Άγιος Αντώνιος...

ο προστάτης των ψυχικά
νοσούντων

18^{ος} αιώνας

- ⊙ Ο ναός χρησιμοποιήθηκε για ένα διάστημα ως φρενοκομείο.
- ⊙ Η μια πλευρά του ναού εφάπτονταν με το ανατολικό τείχος της πόλης.
- ⊙ Με το πέρασμα των χρόνων προστέθηκαν ανοιχτές στοές στα νότια και δυτικά του ναού.

Νέα Παναγία...

Μεγάλη ή Τρανή Παναγία

1727

- Ονομάστηκε αλλιώς Μεγάλη Παναγία σε αντιδιαστολή με τη «Μικρή Παναγία» που είναι ο ναός της Παναγούδας.
- Το 1690 πυρκαγιά έκαψε το ναό. Το 1727 ανοικοδομήθηκε στη σημερινή του μορφή.
- Στη Νέα Παναγία γιορτάζεται η «Κοίμησις της Θεοτόκου».

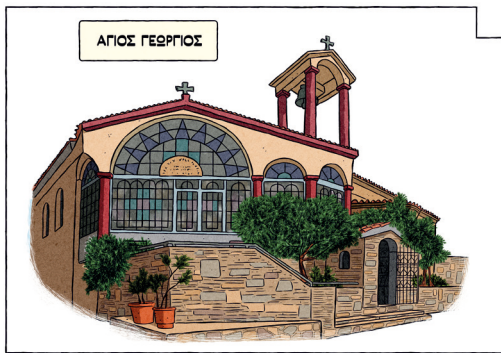
Λαοδηγήτρια...

το μοναστήρι του λαγού

1802

- ⊙ Παρά την παράδοση περί λαγού, το πιο πιθανό είναι η ονομασία του μοναστηριού να οφείλεται στον κτήτορά του, τον Λαγουδιάτη.
- ⊙ Είναι αφιερωμένη στη Θεοτόκο Ζωοδόχο Πηγή.
- ⊙ Ο τύπος της τρίκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής με γυναικωνίτη χρησιμοποιούνταν πολύ συχνά στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική της Μακεδονίας στον 19ο αιώνα.

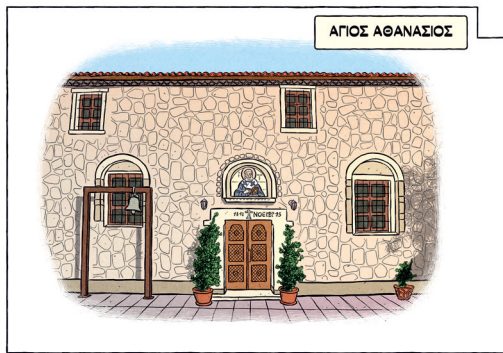
Άγιος Γεώργιος...

στην πλατεία Ροτόντας

1815

- ⊙ Ο ναός έδωσε το όνομά του στο γειτονικό μνημείο της Ροτόντας.
- ⊙ Μετόχι είναι το παράρτημα μιας μονής το οποίο περιλαμβάνει κάποιο παρεκκλήσι και, συχνά, χώρους διαμονής για τους μοναχούς.
- ⊙ Το 1815 ο ναός ανακαινίζεται στον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής με πρόσθετο χώρο στη νότια πλευρά.

Άγιος Αθανάσιος...

κέντρο μιας ελληνικής
συνοικίας

1818

- ◎ Το τέμπλο του ναού ήταν αρχικά ξυλόγλυπτο.
- ◎ Η ξύλινη οροφή του ναού είναι διακοσμημένη με διάφορα γεωμετρικά μοτίβα.
- ◎ Τον 19ο αιώνα η ενορία του Αγίου Αθανασίου ήταν από τις μεγαλύτερες και πλουσιότερες ελληνικές συνοικίες της πόλης.

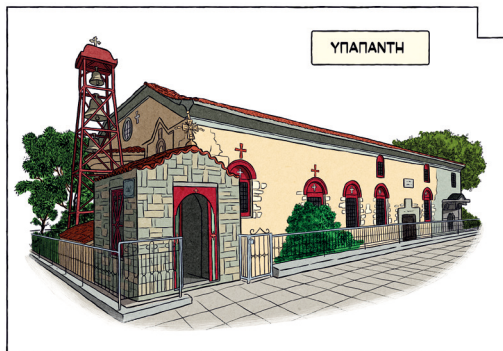
Παναγούδα...

ή Μικρή Παναγία ή
Παναγία Γοργοεπήκοος

1818

- ⊙ Κατά την πυρκαγιά του 1817 κάηκαν μοναδικής αξίας κειμήλια, εικόνες και εκκλησιαστικά βιβλία.
- ⊙ Από την πυρκαγιά του 1817 σώθηκε ένας χρυσοκέντητος, μεταξωτός, επιτάφιος του 1300.
- ⊙ Η εικόνα της Παναγίας Γοργούπηκού χρονολογείται στον 16ο αιώνα.

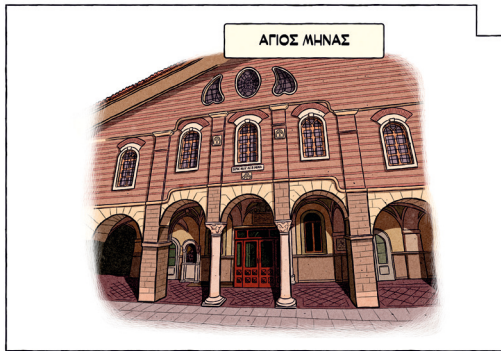
Υπαπαντή...

δίπλα στον Ιππόδρομο

1841

- ◎ Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού είναι πλούσια διακοσμημένο από επώνυμο ζωγράφο του 19ου αιώνα.
- ◎ Οι κίονες στο εσωτερικό του ναού δεν είναι λίθινοι αλλά ξύλινοι.
- ◎ Το βόρειο τμήμα του ρωμαϊκού Ιπποδρόμου έφτανε ως το ναό της Υπαπαντής.

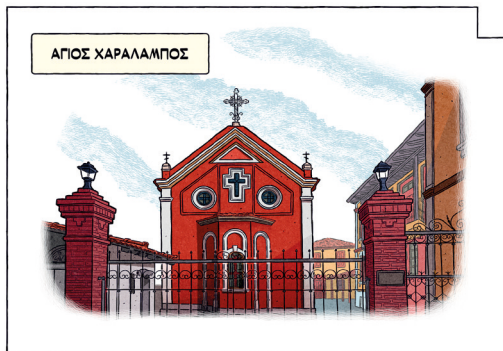
Άγιος Μηνάς...

και κέντρο Φιλικής
Εταιρείας

1852

- ⊙ Είναι ένας από τους δώδεκα ναούς της πόλης που δεν έγινε τζαμί.
- ⊙ Κατά τη διάρκεια των αιώνων ο ναός καταστράφηκε πολλές φορές. Μάλιστα μία από αυτές από βομβαρδισμό.
- ⊙ Είναι από τους αρχαιότερους και ο μεγαλύτερος σε μέγεθος από τους μεταβυζαντινούς ναούς της Θεσσαλονίκης.

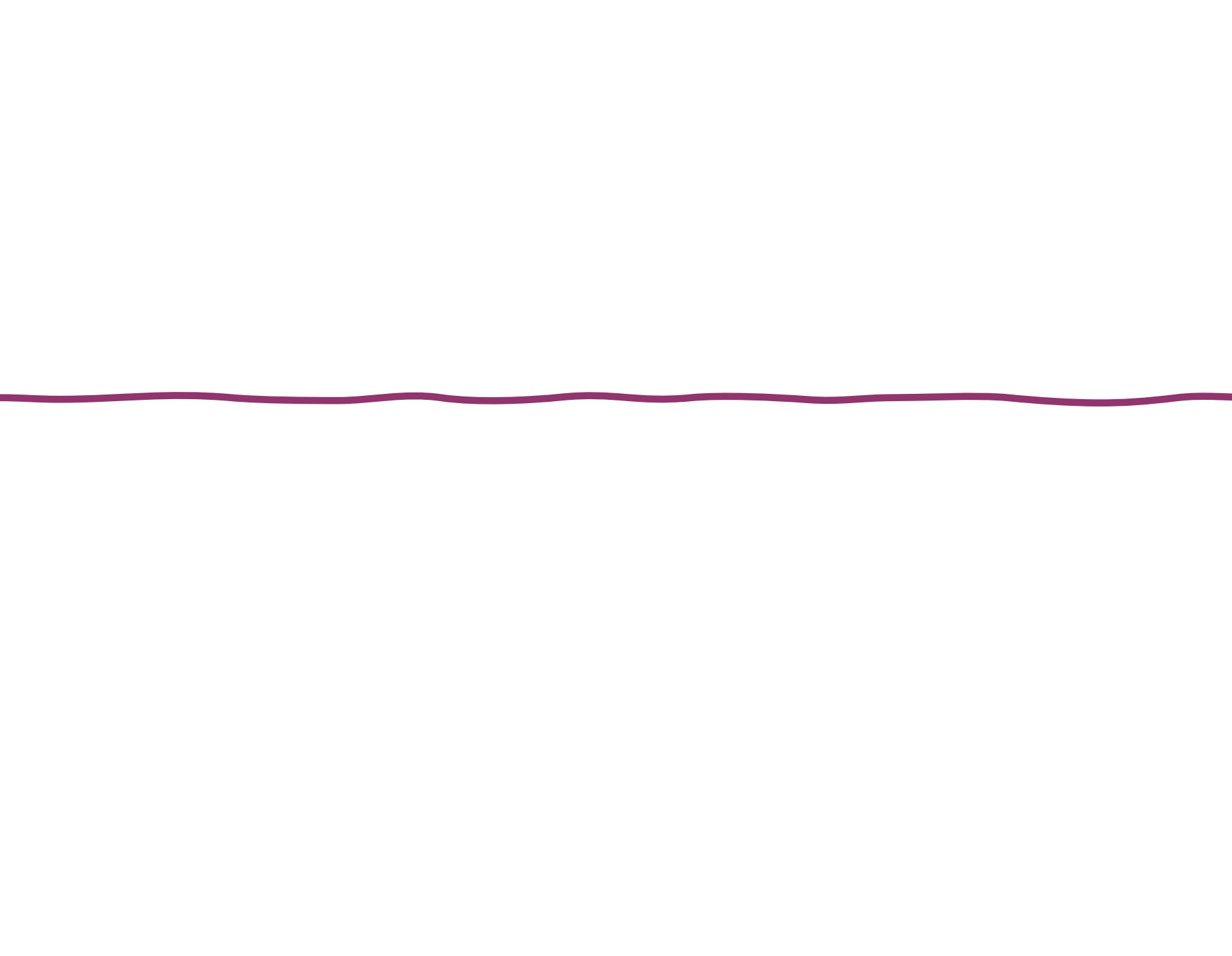

Άγιος Χαράλαμπος... μετόχι της Σιμωνόπετρας

1905

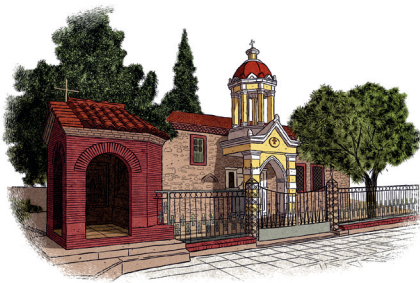

- ⊙ Τα μετόχια λειτουργούσαν και ως σημεία αναφοράς για την επικοινωνία των μοναχών με τον κόσμο στις πόλεις.
- ⊙ Συχνά στο ναό των μετοχίων έφερναν οι μοναχοί άγια λείψανα και θαυματουργές εικόνες για να προσκυνήσουν οι πιστοί.

Αντιστοιχίζω τα μνημεία με την ονομασία τους!

ΠΡΟΣΟΧΗ ΟΜΩΣ! ΜΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΕΡΙΣΣΕΥΕΙ!

Α

Β

Γ

Δ

Ε

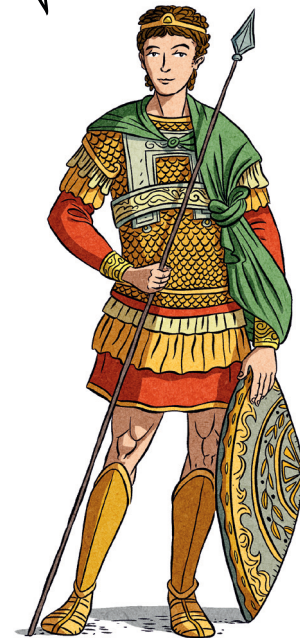
ΣΤ

1. ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ 2. ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ 3. ΝΕΑ ΠΑΝΑΓΙΑ 4. ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
5. ΑΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ 6. ΠΑΝΑΓΟΥΔΑ 7. ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Εντοπίζω τις διαφορές!

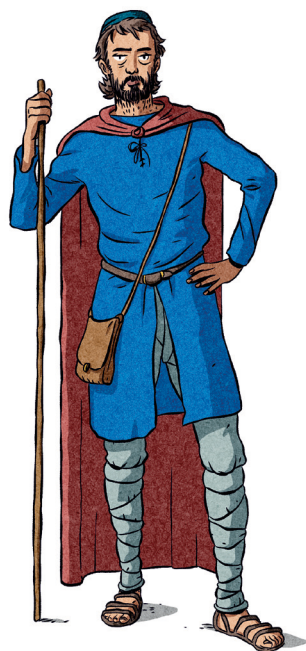

ΟΙ ΔΥΟ ΕΙΚΟΝΕΣ
ΜΟΙΑΖΟΥΝ ΙΔΙΕΣ!.
ΕΧΟΥΝ ΟΜΩΣ
ΕΠΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΣ!

Συμπληρώνω τα κενά!

ΠΟΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΠΕΙΚΟΝΙ-
ΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΧΑΡΤΗ;

Κυκλώνω τα Μεταβυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης!

1. ΝΕΑ ΠΑΝΑΓΙΑ

6. ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ

3. ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

7. ΠΑΝΑΓΙΑ ΧΑΛΚΕΩΝ

2. ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

4. ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ

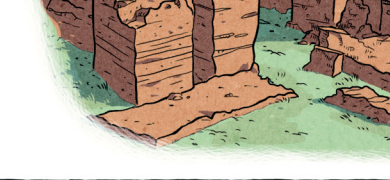
8. ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

5. ΛΑΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

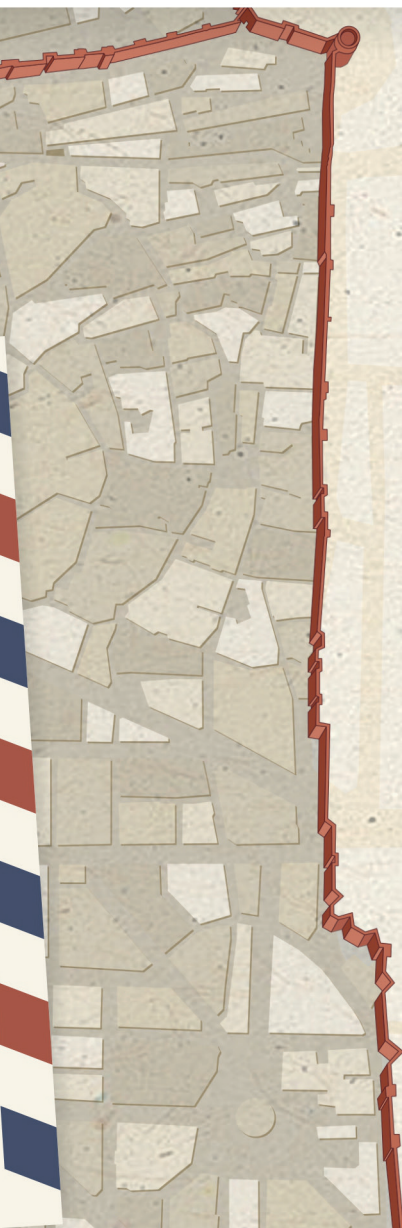
9. ΥΠΑΠΑΝΤΗ

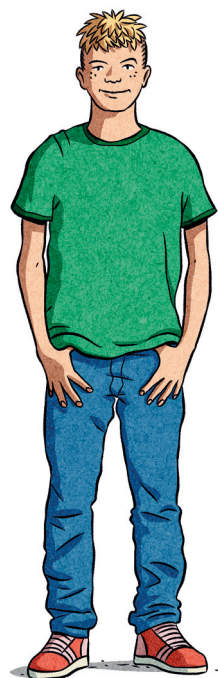
**Φτιάχνω μια
καρτ-ποστάλ με
τα μυστικά της
πόλης!**

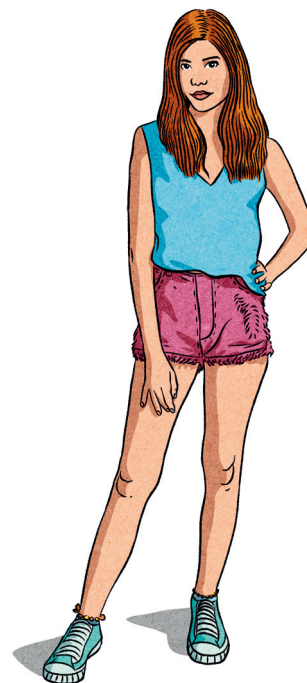
AIR MAIL
PAR AVION

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ! ΕΜΑΘΑ
ΟΛΑ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ
ΠΟΛΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΑ-
ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ!

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΑ ΥΠΟ-
ΛΟΙΠΑ ΧΡΟΝΙΑ;

Λύσεις

Αντιστοιχίζω τα μνημεία με την ονομασία τους!

σελίδα 14

A.3, B.4, Γ.7, Δ.6, Ε.1, ΣΤ.5

Συμπληρώνω τα κενά!

σελίδα 16

Άγιος Αντώνιος, Νέα Παναγία,
Άγιος Γεώργιος, Λαοδηγήτρια, Παναγούδα,
Άγιος Μηνάς, Άγιος Χάραλαμπος

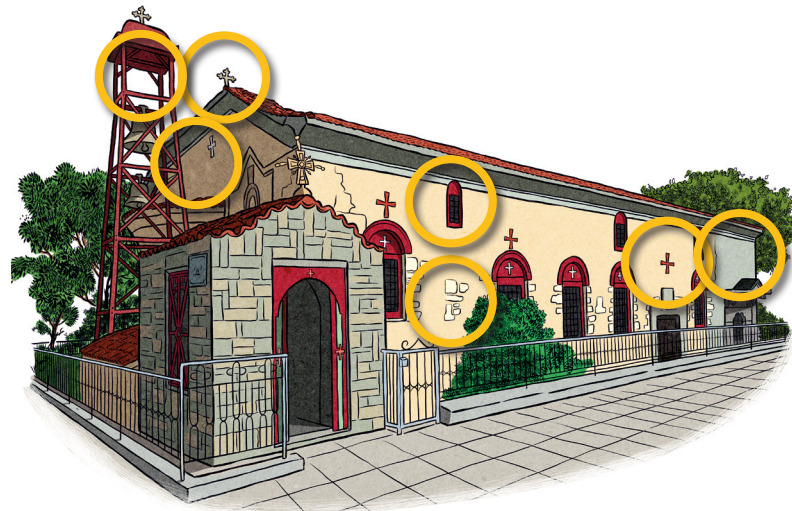
Κυκλώνω τα Μεταβυζαντινά μνη- μεία της Θεσσαλονίκης!

σελίδα 17

1, 3, 5, 6, 8, 9

Εντοπίζω τις διαφορές!

σελίδα 15

Τα μυστικά της πόλης

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN: 978-960-89373-8-3